ROBERT LUIS STIVENSONNING SAYOHAT NASRI: "SEVENN TOG'LARIDA ESHAK BILAN SAYOHAT" ASARIDA MUALLIF OBRAZI VA JANR XUSUSIYATLARI

Soxibova O'. N
Islom Krimov nomidagi Texnika Universiteti v.b dotsenti
E-mail: ugiloysohibova6@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-2251-0621
https://doi.org/10.5281/zenodo.24021063

Annotatsiya. Tezisda Stivensonning "Sevenn tog'larida eshak bilan sayohat" (1879) asari sayohat nasri, ocherk va xotira unsurlarini o'zida birlashtirgan janr namunasi sifatida tahlil qilinadi. Hikoyachi-sayyoh obrazining o'ziga xosligi, kinoya va o'z-o'zini masxara qilish uslubi, erkinlik, tabiat va diniy bag'rikenglik motivlari yoritiladi.

Kalit so'zlar: Stivenson, sayohat nasri, "Sevenn tog'larida eshak bilan sayohat", muallif obrazi, janr, hikoyachi, Modestin.

Аннотация. В тезисах рассматривается книга Р. Л. Стивенсона «Путешествие с ослом по Севеннам» (1879) как образец путевой прозы, соединяющей черты дневника, очерка и мемуарного эссе. Анализируются образ автора-рассказчика, ирония и самоирония, мотивы свободы, природы и религиозной терпимости.

Ключевые слова: Стивенсон, путевая проза, «Путешествие с ослом по Севеннам», образ автора, жанр, рассказчик.

Abstract. The paper analyses R. L. Stevenson's Travels with a Donkey in the Cévennes (1879) as a work that blends travel writing, essay and memoir. It examines the distinctive figure of the narrator-traveller, the use of irony and self-mockery, and the motifs of freedom, nature and religious tolerance.

Keywords: Stevenson, travel writing, Travels with a Donkey in the Cévennes, authorial image, genre, narrator.

Sayohat nasri XIX asr ingliz adabiyotida muhim o'rin tutgan janrlardan biri bo'lib, unda muallif ko'rgan joylar tavsifi bilan birga o'z shaxsiyati, dunyoqarashi va ichki kechinmalarini ham ochib beradi [6]. Robert Lui Stivenson (1850–1894) bu janrga adabiy faoliyatining boshida murojaat qilgan: "Ichki sayohat" (An Inland Voyage, 1878) va "Sevenn tog'larida eshak bilan sayohat" (Travels with a Donkey in the Cévennes, 1879) asarlari uning sayohat nasridagi dastlabki yirik tajribalaridir [1; 2]. Tezisning maqsadi ikkinchi asarning janr xususiyatlari va muallif obrazini aniqlashdir.

Asar 1878-yil kuzida Stivensonning Fransiya janubidagi Sevenn tog'lari bo'ylab qilgan taxminan o'n ikki kunlik piyoda sayohati asosida yozilgan. Yozuvchi Le-Monastye shahridan yo'lga chiqib, Sen-Jan-di-Gardongacha yuk tashuvchi urg'ochi eshak Modestin bilan borgan [1]. Sayohatning shaxsiy sabablari ham bo'lgan: o'sha paytda Stivenson amerikalik Fanni Osborn bilan munosabatlari tufayli ruhiy iztirobda edi [4; 5]. Biroq bu kechinma asarda deyarli ochiq aytilmaydi va matn zimdan lirik ohang kasb etadi.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

Asar yagona janr qolipiga sig‘maydi: unda sayohat kundaligi, yo‘l ocherki, tarixiy lavha va avtobiografik insho unsurlari qorishgan. Kompozitsiya yo‘l xronologiyasiga tayanadi va uch qismga bo‘lingan: “Velay”, “Yuqori Jevodan” va “Kamizarlar yurtida” [1]. Shu tariqa tashqi yo‘l ichki ruhiy yo‘l bilan uyg‘unlashadi.

Muallif obrazi asarning markaziy o‘qidir. Hikoyachi o‘zini kulgi ostiga olishdan tortinmaydi: eshakni yurgizish uchun qilgan behuda urinishlari, yo‘lni adashishlari, ochiq osmon ostida tunash uchun maxsus tikdirgan uxlash xaltasi bilan bog‘liq voqealar orqali u “ideal sayyoh” emas, balki zaif, hazilkash va samimiy inson sifatida namoyon bo‘ladi. Kitobxon bilan to‘g‘ridan-to‘g‘ri suhbat ohangi ham matnga yaqinlik va ishonchlilik baxsh etadi [1].

Asarning asosiy motivlaridan biri – erkinlik. Stivenson “Piyoda sayohatlar” (Walking Tours, 1876) inshosida piyoda yurishni mustaqillik va yolg‘izlikdan bahramand bo‘lish shakli sifatida ta’riflagan; “Sevenn tog‘larida eshak bilan sayohat”da bu qarash amalda ko‘rinadi [1; 3]. Tabiat tavsiflari – tog‘ yo‘llari, qarag‘aylar orasidagi tunash va tong manzaralari – sayyoh kayfiyati bilan uzviy bog‘liq holda beriladi.

Yana bir muhim motiv – diniy bag‘rikenglik. Protestant muhitda ulg‘aygan Stivenson katolik trappistlar monastirida ikki kun yashaydi, yo‘lning so‘nggi qismida esa XVIII asr boshidagi protestant qo‘zg‘olonchilar – kamizarlar xotirasiga murojaat qiladi [1; 4]. Shu orqali muallif e’tiqod erkinligi va diniy ta’qib masalasini suhbat mavzusiga aylantiradi.

Xulosa qilib aytganda, “Sevenn tog‘larida eshak bilan sayohat” sayohat nasrini subyektiv, shaxsiy ohang bilan boyitgan asar sifatida janr rivojiga sezilarli ta’sir ko‘rsatdi [6]. Bugungi kunda Sevenn tog‘larida “Stivenson yo‘li” nomli turistik marshrut mavjudligi asarning madaniy ta’siri hanuz davom etayotganidan dalolat beradi. Asarni o‘zbek adabiyotshunosligida janr va hikoyachi poetikasi nuqtayi nazaridan o‘rganish istiqbolli yo‘nalishdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Stevenson R. L. Travels with a Donkey in the Cévennes. – London: C. Kegan Paul & Co., 1879.
2. Stevenson R. L. An Inland Voyage. – London: C. Kegan Paul & Co., 1878.
3. Stevenson R. L. Walking Tours // Cornhill Magazine. – London, 1876. – June.
4. Calder J. Robert Louis Stevenson: A Life Study. – London: Hamish Hamilton, 1980.
5. Harman C. Robert Louis Stevenson: A Biography. – London: HarperCollins, 2005.
6. Thompson C. Travel Writing. – London; New York: Routledge, 2011.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.